

Abonamentul

Pentru monarhie:

Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:

Pe 1 an 18 frcs., $\frac{1}{2}$
an 9 frcs., $\frac{1}{4}$ an
4 frcs. 50 cm.

Focea apare în fie care
Sâmbătă.

Unitatea

insertiuni

Un sir garmond:
o dată 14 fl., a doua oră
12 fl., a treia oră 10 fl.

Tot ce privesce focea,
să se adreseze la »Re-
dactiunea și Admini-
stratiunea Unității»

in
Blas.

Focea bisericescă-politică.

Anul XII.

Blas 27 Septembrie 1902.

Numărul 39.

Mensa academica.

(Al.) Dragostea și interesul, ce publicul nostru l-a manifestat în timpul din urmă față de tinerime, întrece ori ce elogii.

Mesele studentescei din Brașov, Sibiu, Brad, pe cum și înființându-se masa a studenților din Blas, denotă în de ajuns, că publicul românesc cunoște și apreciază miseria cu care se luptă trei din patru părți a tinerimei noastre școlare.

Și nu e mirare de această apreciere, când mai înainte vreme erau adevărate excepții tinerii, cari erau cu ceva dare de mână; cei mai mulți au crescut cu „țipăi“, cu stipendii și cu prescură românească.

A fost o idee umanitară aceea, de a da mână de ajutor tinerilor odrasle în ogorul culturii naționale, spre a-i apăra de multele neajunsuri, ce aveau să le îndure sărăcuții în cea mai fragedă vristă a lor.

Dar în aceeași vreme ne-am uitat cu desevirăre de generația noastră de la academi și universități. Ne-am obișnuit a crede, că tinerul de o dată cu examenul de maturitate a trecut pragul cel mai greu, ce avea să-l treacă în calea lui spre viitor. Nu-i avem mai mult înaintea ochilor, nu le cunoștem durerile și necasurile, și nu ne dăm samă, că fiii „Almei Mater“ îndură o sortă mult mai vitregă, ca tinerimea din școlile medii. Nu ne dăm samă, că ieșiți odată de sub ocrotirea școlilor românești, se risipesc și se pierd în oceanul străinilor, unde nimeni nu îi cunoște, nimeni nu îi scie. Avem, ce e drept, stipendii mai mărișore pentru universitari. Ce sînt înse 400 de floreni — maximul stipendiilor — când 100 merg pe di-

dactru, cel puțin 300 pe cuartir și cost; unde mai rămâne ceva pentru luminat și încălzit, pentru îmbrăcăminte, manuale de studiu? . . . Fapt este, că universitarii noștri nu-și pot face studiile numai cu stipendiu — nici chiar cu maximul stipendiului — dacă nu se pot ajuta și de acasă. Unde rămân aceia, cărora de acasă nu le dă mână? Și unde rămân cei ce nu se împărtășesc nici de stipendiu?

Et longus ordo idem petentium!

Încep cu entusiasm tineresc, cu câți-va bani agonisiți cu multă sudore, se înscriu la universitate, hotărâți să-și caute singuri existența. Continuă prin a lucra ziua întregă la birou, ca noaptea să studieze, și sfârșesc studiile cu sănătatea sdruncinată — — dacă peste tot ajung să le sfârșescă, căci mulți se opresc disgustați la jumătatea drumului. Unde rămân apoi momelile străinilor, mreaja fermecată, în care se incurcă bieții pescuți flămînzi și nebănuitori?

Acel ce cunoște mai de aproape viața de universitar; acel ce a îndurat însuși neajunsuri, alătura de alți colegi tot atât de sărmani, va crede că nu esagerez când afirm, că miseria universitarilor este mai mare și mai amară ca ceea a tinerimei din școlile medii.

De aceea salutăm cu totă însuflețirea idea fruntașilor din Cluș, de a înființa o masă a tinerimei academice de la universitatea din Cluș.

Direcțiunea „Economului“ a votat deja spre acest scop 1000 corone, din venitul anului curent și nu ne îndoim un moment, că și adunarea generală va aproba cu însuflețire această deciziune vrednică a direcțiunii sale. De odată s'a făcut apel și la cele alalte bănci românești, ca să contribuie și ele pentru realizarea cât mai demnă a acestei generose idei.

Nu ne îndoim nici pentru un moment, că apelul inițiatorilor va afla vii resunet în bărbații conducători de la băncile noastre.

Și nu ne îndoim cu atât mai virtos, că de astă dată e vorbă despre ajutorarea generației noastre de la școlile superioare: viitorii factori ai vieții noastre etnice. O masă a tinerimei noastre academice n'ar însemna numai un sprijin de ordin material, ci în aceeași vreme este de o importanță morală netăgăduită. Cât de risipiți și de imprăștiați sînt tinerii noștri de pe la universități; cât de puțin se cunosc unul pe altul și cât de bine ar fi să-i putem apropia puțin de oaltă!

O masă a tinerimii academice atât în Cluș cât și în Pesta ar însemna o sinteză de aspirațiuni și de idei a generației mai nouă, care azi mâne are să conducă singură destinele neamului!

Cât de mult s'a jertfit la Unguri pentru acest scop și cât de mult ne bucurăm, că în sfîrșit inimii generose au dat primul impuls, ca și la noi să se facă ceva în direcția aceasta!

Dăm de închiere textual hotărîrea adusă de direcția de la „Economul“ în ședința plenară de la 17 Septembrie n.:

La propunerea membrului în direcțiune Dr. Amos Frâncu în conțelegere cu directorul executiv se decide — ajutorarea — de o cam dată — alor 6 studenți români de la universitatea din Cluș cu prânz gratuit și se hotărăse comunicarea acestei deciziuni celor alalte institute, care fac parte din delegația băncilor, ér relativ la acesta să ieșă următoarele conoluse.

*

Institutul înființează masa studenților academici în Cluș, la care se vor prevedea cu prânz gratuit de o cam dată 6 studenți români de la

„SUVENIR DE BLAS“

cuprinde diferite vederi din Blas de o frumseță admirabilă, și executate artistic.

Costă numai 1 cor.

universitatea din Cluș tineri solidi și diligenti, copii de părinți lipsiți de mijloace în termenul de la 15 Sept. până la 15 Iunie.

În acel scop în fie care an se va cere de la adunarea generală votarea unei sume corespunzătoare din cuota statutară pentru scopuri filantropice și culturale (stat §. 49. lit. b). Pentru anul curent direcțiunea votează pe răspundere personală a contului pentru scopuri filantropice, și culturale a anului viitor, suma de cor. 1000.

Ajutorele se dau de astă dată fără concurs public, prin direcția locală, ér în viitor se vor vota prin direcțiunea, institutului în urma concursului publicat în ziarele române și în cât se pôte după ascultarea membrilor de încredere ai tinerimei.

Cu efectuarea acestei deciziuni se însărcinează directorul executiv cu observarea ca eventual pôte să dispună peste un cuartir din casa institutului din calea Francisc Iosif Nr. 54.

Caraghioși. — Érá s'au pornit caraghioșii, ființele, cari se fac de risul tuturor prin prostiile ce debiteză. Un idiot din Blaș serie lui „M. Szó“ o lungă eremiadă pe motivul, că musica regimentului de infanterie Nr. 64. a aranjat concertul în favorul mesei studenților. Ridiculositatea scriblerului iésă și mai mult la iveală, când aduce acuze Mitropolitului Mihályi, pentru ce a invitat la masa sa pe oficerii reg. 64. ér pe cel de la honveđi nu l-a

invitat; ceea ce e minciună. Și aceea e fals, că oficerii regimentului pomenit ar fi cel mai mulți români. Noi n'am cunoscut, de cât pe un locotenent și pe un medic. Îi cade greú și de aceea. că musica a cântat de două ori la curtea mitropolitului și tot de una piese românesce și se întrebă: „cum se face, de musica reg. 64. așa de bine eșecută piesele valahe, ér de celea magiare nu șcie?“ De-î ghice! Se plânge și de aceea. că Escel. Sa n'a invitat la masă din acest prilej și auctoritățile politice. — însă guvernul casul și cere, ca pe viitor să nu mai permită musicii să dele concerte cu colorit național. — Ce jale și bánat! vorba cântecului „Jelui m'así jelui . . .“

O neiertată risipă națională. — Sub acest titlu „Libertatea“ din Orăștie publică doi lungi articoli, în cari insistă pentru înființarea unei mari fabrici de lumină și de haine bisericesci, împreună cu deposit de tot felul de recușite bisericesci.

Pentru realizarea acestei întreprinderi propune înființarea unei societăți pe acțiuni cu colaborarea fratésce a amândoror bisericilor românesce. Autorul citatului articol speră, că în chipul acesta, credincioșii și bisericile nu numai vor fi scutite de un jaf, pe care agenții felinritelor fabrici îl deprind asupra noastră, ci vor primi în același timp marfă bună și ieftină, ornate sacre bine pregătite și conforme ritului nostru și pe de asupra vor aduce și profit acționarilor.

Revistă politică.

Afaceri interne. A făcut multă furóre o scire, care păré multora de neadevărata, dar în urmă totuși s'a dovedit, că e fapt.

Cu prilejul manevrelor împărătesce de la Sasvár, când corpul IV. din armata comună și divisia honvezilor de la Székesfehérvár manevra sub comanda prințului Lobkovitz, s'a observat că honvezii împușcă cu glónțe, un soldat din armata comună a fost împușcat. Manevrela a fost înmediat oprite, cercetarea n'a putut dovedi nimic. Reîncepându-se eșercițiul, un glonț de pușcă a căzut înaintea prințului Lobkovitz. O nouă cercetare a dovedit, că a fost vorba de un atentat contra prințului: aprópe toți soldații din regim. 17. de honveđi aú împușcat cu glónțe.

În luna viitoare se vor reîncepe ședințele parlamentului, de astă dată în noul edificiu. Se susține, că acum nu se va mai face nici o festivitate, ci totul se va amâna pe când se termină clădirea. Palatul nou, în care se vor ținé de aci înainte ședințele camerelor, aú fost de altcum deschis cu prilejul serbărilor milenare.

Desbaterile pentru statorirea cuotei continuă și acum între guvernul

FEUILLETON.

Arta și adevărul. *)

Domnilor și Dómnelor!

Dacă studiam artele, vedem, că ele tóte aú același scop, de a reproduce viața. Reproducerea reușese cu atât mai perfect, cu cât ea ne prezintă mai fidel aparița realității. Stăruința principală a artelor trebuie să fie dar observarea și copiarea cât mai adevărată a evoluțiilor vieții; prin urmare sufletul, conducător al tuturor artelor este adevărul.

Constatând acesta, din capul locului putem să enunțăm, că numai acel produs al minții omenești este o opera de artă, capabilă a impresiona generațiunea actuală și a susține critica posterității, care reprezintă adevărul.

Minciuna, pe ori ce teren, trăese și se resfăță o zi dónă, apoi, dată de gol, se risipește și dispăre în mijlocul hohotelor; ast fel și obiectele de artă înțonate și sulemenite atrag cât-va timp atențiunea lumii curioase, apoi studiate mai înadins, lipsa de fond real iese la ivelă și admirația trece în dispreț.

În tocmă cum tóte instituțiile mari omenești își aú legile lor fundamentale și organice, pe cari toți ómenii trebuie să le păzescă, — ast fel și arta, expresiunea cea mai sublimă a geniului omeneac, se înte-

meleză pe anumite legi, de la cari artistul nu se pôte abate nici odată, la cari trebuie să țină neclintit. Aceste legi aú drept temelie a lor adevărul.

Adevărul! Éta condensat într'un cuvint întregul codice al legilor artel.

Acest singur cuvint ajunge, pentru ca artistul să șcie, care e datoria sa, în ce direcțiune are să plece și cum trebuie să muncescă.

Cuvintul acesta cuprinde o indicațiune lămurită, un program bine stabilit, un plan de muncă precis, codificat.

Cuvintul acesta e sórele, care îl luminează calea, pământul, care îl hrănesce și aerul, care îl impresórá în dumnezeescile momente de inspirațiune.

Arta este o schintee a divinității veclnic adevărate. Ea are menirea de a aprinde aci pe pământ focul sacru al sentimentului divin, care înalță pe om și îl deschide orizonturi mari, largi, unde lipsit de micile griji, uită par'că ce este, se desfătează în univers, admiră frumșețile naturii și creațiunile minții omenești, se bucură de atâtea minuni necunoscute și se simte fericit, că trăese.

Menirea artel e minunată. Ea are darul de a vèrsa lumină, de a răspândi căldură, de a oferi plăceri intelectuale; de a ne face să cunoșcem mai bine frumosul, să desprețuim urtul; să admirăm ce-î bun și să ne ferim de ce-î rău, să ne închinăm moralei și să ne îngrozim de păcat.

De aceea își îndeplinesce misiunea prin diverse forme. Ea instruiéază și desvătă, clădesce și distruge, laudă și dojenesce, recompensază și pedepsește, iavie și omórá, tot de una servind același scop moral, tot de una susținend adevărul.

Artistul, reprezentantul artel, este apostolul propagator al adevărului. Gura, lira,

penelul, dalta, mintea și inima, creierul care plămădesce și mâna care îndeplinesce, aú să stee veclnic în serviciul adevărului. El nu pôte să mintă nici odată, prezintând drept adevăruri nisce născociri deșchiate, căci în momentul, în care publicul le-ar recunósce, ar ríde de el și l'ar dobori de pe pedestalul de artist.

Poetul, care vré să fie bardul națiunii sale, nu pôte să cante de cât ceea ce frământă cugetarea poporului său, căci dacă lira lui ar intona nisce sentimente străine sângelui din care se trage, n'ar mai reprezenta sufletul aceluia și neamul său l'ar huidui ca pe un îmbriaș plătit.

Autorul dramatic, care și-ar permite a călca în piclóre psihologia și ne ar aduce pe scenă caractere nenaturale și ciocniri dramatice imposibile, — ar produce o lucrare fără valóre.

Romancierul, care ne ar îngheba un subiect în lipsa de cunoscință a istoriei saú a vieții sociale moderne, care ne-ar zugrăvi figuri istorice cu deprinderi din epoca actuală, care ne-ar înfira în salóne conversația obișnuită în popor: n'ar stírni de cât risul nostru.

Pictorul care ne-ar pofți să-l admirăm tabloul a cărui concepțiune e forțată, la care a abusat de colorii saú care nu are aer: de sigur și-ar atrage condamnarea tuturor.

Sculptorul care din blocul de piatră ne-ar ciopli nisce figuri și grupe certate cu anatomia, n'ar fi de cât un cărpaciú.

Oratorul, care la tribună, pe catedră și în amvon, vestind evangelia dreptății și a luminii, ar vré să îmbețe ascultătorii numai cu nisce frase sforăitoare și fără miez, n'ar avé de cât nisce succese vremelnice, după cari lumea desmetocită l'ar desprețui.

*) Discursul președ. Iosif Vulcan la deschiderea adunării generale din Bistrița a Societății pentru creșterea unui fond de teatru român, în 7 Septembrie n. 1902.

austriac și magiar. Mereu se pun noue piedeci în cale, așa cât e aproape sigur, că nici de astă dată nu se va face nimic. Mai multă greutate cauzează acum afacerea vamei autonome.

România. Statele-unite nord americane, se vede că în lipsa altei ocupațiuni, au adresat o notă guvernului României, în care întrevin în favorul evreilor, cerând să fie tractați conform hotărârii congresului de la Berlin.

O notă de același cuprins a fost adresat și puterilor signatari a congresului de la Berlin.

Nota se plânge asupra faptului, că fiind evreii rău tractați în statele balcanice și mai ales în România, aceștia emigrează cu gramadă în America și ast fel cauzează statului mulțime de greutate.

Se pare, că nota aceasta nu va avea nici un resunet.

Bulgaria. În Dobrogea școlile bulgăresci nu vrea să știe nimic de ordinele guvernului român, în ceea ce privește planul de învățământ, așa cât guvernul s'a vădut în sfârșit nevoit să le închidă. Se înțelege, că Bulgarii fac mare târaboii în jurul acestei represalii și acuză România de nerecu-

noscință, arătând, că școla românească din Sofia se bucură de libertate deplină în privința învățămîntului. Este înse o mică deosebire, pe care Bulgarii se fac, că n'o observă. Școlile din Dobrogea sînt publice, pentru cetățeni români, pe când școla din Sofia e destinată numai pentru supuși români și așa e scosă de sub inspecția guvernului bulgar.

Pe vitejii Bulgari i-au mai ajuns și o altă nenorocire. Proiectaseră adevă, să aranjeze la pasul Șipca mari serbări, cari toate erau îndreptate ore cum contra Turciei. Acum se vestesc că Austria, Germania, Italia și Anglia, au trimis o notă comună guvernului bulgar, provocându-l să schimbe programul serbărilor. În urma acesteia marele duce Nicolaevici, nici nu va lua parte la serbări, ér cei alalți oșpeți ruși, după festivitate, vor pleca cătră casă.

Șcirea acesta a făcut mult sânge rău în Bulgari, cari sînt cătrăniți pe tripla alianță pentru cuvîntul, că ea caută să suprimă slavismul în Balcani.

Peninsula balcanică. Albanezii se mișcă mereu. Numirea consulului rusesc în Mitrovița, i-a supărat foarte rău, căci sînt cunoscute pornirile duș-

mănose, ce are Rusia în privința Albanezilor. De aceea instalarea consulului rusesc e zădărnicită. Cete armate de Albanezi se adună pe fie care zi. Comunicația cu Mitrovița e întreruptă, linia ferată nimicită. Între acestea comitetul național din Roma a lansat zilele acestea o proclamație, în care provocă pe Albanezii împraștiați prin alte țări, să lupte din resputeri pentru independența patriei.

Rusia. Un nou atentat s'a pus la cale contra țarului, și încă sub ochii armatei. Să știe, că de câte ori călătorește țarul, soldații sînt poștați de a lungul liniei.

Soldații stăteau și acum la postul lor, când pe linie apar doi lucrători îmbrăcați în uniforma personalului de la calea ferată și sub ochii soldaților se fac, că cercetază în ce stare se află șinile, în realitate ei desfăceau șirófele. Poliția înțelegînd din vreme, că érá să plănuesce ceva, a schimbat în momentul ultim programa călătoriei și trenul regal a plecat spre Petersburg pe altă linie. Trenul care trecuse după aceea pe linia Varșoviei aievea a și deraiat.

Artistul dramatic, care ar îngăna cuvintele în loc să vorbească și el ca lumea, care ar declama unde nu are de cât să converseze, care ar bâlbâi ca papagalul unde ar trebui să fie plin de simțire, care ar striga necontentit: ar provoca fluerături.

Adevărul e sufletul artistului. Fără acesta el nu pôte să trăiească. Fără acesta el nu mai este artist.

Numai acela se pôte numi artist, care e capabil a ne face impresiunea să-l credem. Și nu credem de cât pe acela, care ne convinge, că presintă adevărul.

Numai acela ne cuprinde inima și mintea; numai acela imprimă felul său de cugetare: numai lul ne închinăm cu devoțiune; numai el pôte să ne domnească sufletul; numai el este artistul nostru.

Căci el tâlcuesce ceea-ce și noi simțim, plânge ceea ce ne dore și cântă ceea ce ne înveselesce. — cugetarea, inima, lumea lui — este și a noastră.

Numai ce-l al nostru ne interesază, numai bucuriile și durerile noastre le simțim, numai aceia sînt artiștii nostri, cari au darul și curajul a le interpreta, căci numai ei spun adevăruri.

În toate timpurile, cultul căruia s'au închinat frunțașii artei, a fost adevărul, căci au știut, că acesta este o putere dumnezească, singura care pôte să le imprime veclnicia.

Au urmat veacuri după veacuri și s'au produs nenumărate opere de artă, dar din toate nu s'au conservat posterității de cât acele, cari au fost inspirate de adevăr, căci numai ele au viață veclnică.

Éta pentru ce tragediile elene și după mil de ani stău încă și astăzi în picioare:

pentru ce creațiunile marelui Shakespeare au să trăească pentru tot de una.

*

Adevărul înse n'a fost același în toate timpurile și la toate popórele. A trecut și el prin mari schimbări. Ceea ce odată s'a considerat, drept dogmă veclnică, mai târziu s'a detronat și în locu-i s'a înălțat alt principiu, alt adevăr, care la rîndul său érá și a fost distrus, spre a face loc noului curent, noului adevăr.

Ast fel s'au perindat diferitele școle artistice, cari au produs o mulțime de opere de artă, geniale și șubrede, admirabile și ridicole, grandioase și schilode, înse toate minite a dărîma nimbul celor de mai nainte și de a stabili noue regule de artă, de a introduce noué principii de adevăr.

Classicismul incepu a strînge puterea de creare a artistului. Geniul încătușat reclamă libertate mai mare fantasilor sale, să își pótă desvolta mai deplin talentul, ca să pótă exprima mai perfect ceea ce simte, ca să pótă reprezenta mai fidel adevărul.

S'a zis, că restricțiunea clasică, punînd stavilă talentului, e păgubitoare pentru progresul artistic, deci trebuie înlăturată.

Și s'a format o direcțiune nouă, care și-a dat numele de renaissance, inspirându-se de natură și deschînd pórta limbilor moderne.

Trei secole a domnit școla nouă, afirmându-se în deosebi în pictură și în poezie. Apoi s'a ivit părerea, că nici vederile ei nu îndeplinesc misiunea artei, că nici principiile ei nu reprezintă destul de fidel adevărul.

Și s'au așsat alte vorbe conducătoare. S'a zis că menirea adevărată a artei este

de a presînta viața într'un colorit idealist. Și s'a arborat steagul romantismului.

Acesta și-a adunat mulți aderenți, căci eleganța, fineța, tonul ales, manierile distinse au fermecat lumea. A și domnit multe veacuri în toate artele. Dar în serviciul idealismului, el se depărtă din ce în ce mai mult de realitate și, prin esagerările sale desfigură adevărul. Acesta a produs o reacțiune, care trezia din beția romantismului enervat, strigă să se deschidă ușa salonului parfumat, să între aer curat, să vadă ómeni veritabili nu păpușe, viață reală — nu închipuiță, să peră minciuna și să se restabilească adevărul.

Și numai de cât s'a proclamat naturalismul, care vestea triumfător pretutîndeni, că viața trebuie reprodușă în tocmal cum este, căci ori ce omisiune ar fi o falsificare a adevărului.

Stăruința de a esecuta acest principiu, a avut înse drept urmare o estravaganță, care numai tiné cont de bunul gust, de cuviință, de morală, de marginile până unde pôte să străbată arta. Dorind să fie cât mai reali și originali, adeptii acestei școle căutaú în adins să presînte partea cea mai urtă a vieții și să întreceau întru a școte la lumină numai murdăriile ei. Acest esces a compromis școla. Bunul simț al publicului s'a disgustat. Astăzi ne aflăm în ajunul de a ne reîntorce la veclniul adevăr, care se feresce de ori ce exagerare și care susține, că menirea artei este de a respândi gustul adevăratului frumos.

(Va urma.)

Correspondințe.

La chestiunea catechisării.

Din Mărginime, în Septembrie 1902.

B. în G. a avut bunavoința să scrie unele reflexiuni la corespondința mea din Nrul 32 al prețnutei „Unirea”. În reflexiunile sale a cercat să scuze pe acei confrăți, cari din lipsa de zel, ori din comoditate — am zis eu — nu satisfac datorințelor lor și ordinațiunilor superiorităților noastre bisericesti în ceea ce privește catechisarea pruncilor de școală.

E drept, că pe această cale se clarifică părerile unuia și altuia dintre frați în multe chestiuni de interes mai mare ori mai puțin însemnat, rămânând la urmă adevărul statorit, pe care apoi cu toții cei conștiențioși vor să-l urmeze.

Statorirea adevărului faptic a fost și ținta corespondinței mele amintite, omițând constatarea lui cu cazuri concrete, ceea ce, dacă lipsă va fi, voi și face-o.

Adevărul înseamnă superă, și cari sînt greșiiți, ca corbil cei albi, cari să-și recunoscă păcatul și cu mâna pe inimă să strige: mea culpa. . . .

Să me ierte B. dar dsa nu e consecvent în reflexiunile sale, ci mai voind să scuze, își descarcă tot amarul învăluit într-o negură de materialism asupra superiorității noastre bisericesti.

Dsa, dacă harnic și zelos preot voese să fie, și la culmea împlinirii datorințelor sale, ca director de școală ar trebui prin faptă și cuvînt să nisuiască, ca să aștze focul iubirii de carte și înaintare în

inimile susțitorilor de școală, ca acestia apoi să contribuie cu drag la focul material de lipsă în școală; apoi ca director școlar ar trebui să cunoască și să stărnească, ca §. 4. din art. XXXIII. din 1868 din legea instruct., care pedepsească aspru pe părintii copiilor neglijenți întru cercetarea școlii, să se și aplice și nu ajunge senza, că forțând pedepsirea absențelor i-ar sări cu toții în cap, căci dacă de ast fel de temeri, de cari întîmpinăm cu toții la tot pașul, ce duce la înaintarea și bunăstarea poporului nostru, ne-am da înapoi, atunci afară de recitarea serviciului divin în Duminică și sărbători, preotul în mijlocul credincioșilor săi ar trebui să stea cu mâinile în sân și să vadă cu ochii săi, cum fără conducător însuflețit acest popor „săraca” înapoi tot dă ca racul.”

Trebuie tăiat de multe ori adine în rană, dacă vom să ajungem la vinderea ei!

Odată, că am primit asupra noastră greua sarcină de păstori sufletesci, trebuie să o și purtăm cu rezignare și să nisuiim a ni-o face noi ușoră și fără de a reflecta mereu la remunerațiunii, de cari noi românii mai în toate direcțiile și așa cum rar ne împărțăm.

Cum că învățătorul câte odată e destul de apt întru propunerea religinnei n'am prea dubitat nici eu, me îndoiesc înse despre rezultatul propunerii sale, căci purtarea unei sarcini impuse în formă de datină cu de a sila, e atât de grea și datorința să îndeplinească numai „de ochii lumii”, în fond înse nu e nimic și scopul nu să ajunge.

Dar să vede treaba, că B. în scrierea reflexiunilor sale a fost cu cugetul mai mult la îmbunătățirea stărei noastre materiale — pe care alt cum și eu dorind o doresc, până

atunci înse, fie care la locul său, să-și împlinescă cu conștiențiositate datorințele impuse, prin oficiul de care s'a învrednicit, când apoi ne vom face vrednici și de remunerațiunii și îmbunătățirii materiale, cari sigur nu mai pot întârzia mult.

Atâta de o cam dată!

Frate mic.

Esposiția industrială din Sibiu.

Se aduce la cunoștință publică, că esposiția industrială ce „Reuniunea română de agricultură din comitatul Sibiului” aranjează împreună cu „Reuniunea sodalilor români din Sibiu” se va deschide în Duminică din 19 Oct. n. la 11 ore a. m. în sala cea mare de la Gesellschaftshaus și va sta la dispozițiunea publicului până în Duminică din 26 Octombrie n. 1902 la 11 ore a. m. când se va face închiderea solemnă pe cum și împărțirea premiilor.

Cu privire la obiectele de spus pentru orientare ne luăm voce a da următoarele indicațiuni:

1. a) Se primesc tot felul de obiecte de industrie de casă. (țesături, cusături, covore etc.) lucrate de femeile noastre.

b) Este de dorit și vor avea înălțate costume întregi (îmbrăcăminte bărbătesc și femeesc), cari să reprezinte portul original obișnuit din vechime în comuna respectivă.

De asemenea vor fi bine venite obiecte de industrie casnică, cari sînt pregătite de țărani, cari nu sînt meseriași de profesiune. Aici aparțin tot felul de unelte folosite în

Crucifixul în Vulcan.

Sub acest titlu colonelul de la Panouze enarază în „Gaulois”, un sacrilegiu înfiorător săvîrșit în Vinerea Patimilor (a romano-catolicilor) în Saint Pierre de pe insula Martinica. El declară, că a avut informațiuni detaiate de la un martor ocular locuitor din Saint Pierre.

În 28 Martie n. a. c. în insula Martinica pămîntul a săvîrșit un atentat în contra ceriului. În 8 Maiu a. c. ceriul a hotărît nimicirea aceluia pămînt. Ziua de 8 Maiu în care sa întimplat cataclisma, a fost tot odată și ziua unei sărbători mari religioase: Înălțarea Domnului.

În 28 Martie era Vinerea Patimilor și a fost pentru S. Pierre ziua unei sfidări în potriua lui Dumnezeu prin o sărbătoare impiă și detestabilă celebrată de clasa cea mai ticăloasă a locuitorilor de pe aceea insulă. În Vinerea Patimilor Crucea, lemnul Patimei, a fost trîntă de a lungul stradelor din Saint Pierre, apoi între risete și cântări obscene, a fost aruncată în craterul Vulcanului!

În ziua Înălțării Domnului (8 Maiu) Vulcanul între strigăte de grăză și de mörte, a ridicat Crucea din sînul său la ceri și în același timp a respuns insultatorilor lui Dumnezeu cu argumentele iadului: cu focul.

Eu nu cred în minune — continuă colonelul — dar am înaintea mea fapte ce s'au întimplat rînd pe rînd. Le recapituliez: e afară de ori ce îndoieală, că în ziua Înălțării Domnului materia erumpătoare a Vulcanului a nimicit orașul Saint Pierre; de altă parte e tot atât de adevărat că în Vinerea Patimilor s'a săvîrșit saturnala sărbătoare despre care am amintit și am la îndemână argumente mai mult ca suficiente și sigure.

Etă deschiderea scenei cum mi-a făcut-o un martor ocular:

„Sintem în Vinerea cea sfîntă, în Vinerea Patimilor și frumosul nostru oraș colonial se destăpă calm și plin de o vigore și vivacitate caracteristică diminețelor din ținuturile tropice.

„Pe când sörtele se înalță cu dulceta pe orizont, prin case bunele femei pun toți în rînd, și se pregătesc să mörge la biserică. E aci ameza, și fie care merge să-și întreprindă ajunul, mănăcînd mănăcări uscate, mănăcări de post. . . . Într'aceea un grup lărmuitor se îndreptă către unul dintre cele mai de frunte otele ale orașului, unde e pregătit un banchet. S'au adunat acolo reprezentanții cugetului liber, cari spre a dovedi independența lor de simțăminte, celebră o sărbătoare ateistă. Ei, — pe cari de alt cum nu-l obligă nime să observe poruncile sfîntei noastre religinui, inventă o manifestațiune sacrilegă pentru ca să facă ridicolă credința noastră secolară. Se adună ca să mănănce, fără ori ce cumpet, mănăcările cele mai grase, în contradicție cu abstenența sa înfrînarea universală. Se destăpă și se golesc cu iuțală număröse butelii, și după ce s'au ospetat cu toții din de ajuns, începe procesiunea.

„Acele ființe diabolice au inventat un metod nou de manifestațiunii anticreștine. În vreme ce preoților nostri le e oprit a duce publice și cu solemnitate preasfînta cuminecătura la cei morboși, acestui grup de ticăloși îi este permis să percurgă strățile micuței noastre capitale, urlănd, pronunțînd cuvintele cele mai josnice, cele mai murdare și espunend spre dispreț și batjocură un Crucifix ce-l aduceau cu ei.

„Și etă-i nu peste mult pe strada ce conduce la Vulcan, care are mästos și a cărui vîrf strălucește în azurii senin a ceriului.

De patrușprezece ori, între cele mai infame sbierate se oprește acesta cetă nemernică, pentru de a parodia Calea Crucii, Via Crucis, și scenele Patimei, pe cari biserica le amintea în momentul acela în un mod atât de mișcător. Și ei se urcă, se urcă tot mai escitați, inventănd tot mereu nöne infamil. Și etă-i ajuns pe vîrf. . . . Încunjură lacul liniscit și azuri și ajung la Crater: acolo între urlete, sbierate și între saltările cele mai indecente de bacanalii urite, aruncă în Vulcan Crucea cu tipul Aceluia, care acum 19 veacuri muri pe Cruce pentru de a răscumpăra sufletele acelor bieți nefericiți.

„Restul e cunoscut.”

Colonelul De Panouze adăunge:

„Acosta este narrațiunea ce mi-a spus-o un locuitor din Saint Pierre-Martinica, unul dintre cei puțini scăpați din catastrofa ce s'a întimplat în 8 Maiu. De alt cum agrăitorul mai adausă, că faptul a dat ansă la o polemică forțe vie între ziarile din Saint Pierre, și dacă acesta a rămas până acum necunoscută, e numai fiind că mai toți actorii faptului pe cum și cetitorii au perit în erupțiunea vulcanului Mont-Pellée.

Eu sum forțe surprins, când aduc la cunoștința lumii creștine, faptul acesta. Enararea uimitore mi-a împărțit-o un locuitor din Martinica.

În decursul povestirei, se pută vedea pe fața enaratorului o grăză de adine impresiuni.

El în catastrofa vulcanului Mont Pellée, aducendu-și aminte de sacrilegiu săvîrșit de concetățenii săi, vede pedepsa lui Dumnezeu.”

Verité Francaise 9 Aug. 1902.

V. B.

economia casnică atât pentru bărbați cât și pentru femei.

e) Obiecte din industria profesională (liferite meseril).

2. Obiectele de espus sînt a se trimite la adresa „comitetului aranjator“ al espșiției în Sibiu (Nagy-Szeben) din 10 pînă cel mult în 15 Oct. n. c. Spesele de transport le suportă esponentul; comitetul aranjator ia înse răspundere pentru păstrarea în bună regulă a obiectelor incuse.

3. Fie care obiect de espus are să se provadă cu titlul, ce va purta numele complet, caracterul, (măstru, calfă, învățecel etc.) și locuința esponentului, și eventuala indicațiune că obiectul respectiv e de vizuare (în care caz să se indice apriat și prețul), se dăruiește comitetului aranjator pentru întemeierea unui muzeu industrial etc.

Despre festivitățile imprennate cu espșițiunea pe cum și despre eventualele dispozițiuni ulterioare se va da amănunte la timpul rău.

Sibiu, în 17 Sept. n. 1902.

D. Comșa.
preș. reu. de agr.

V. Torășianu.
preș. reu. mes. rom.

V. Popoviciă.
secr. gen.

Apropiindu-se pătariul din urmă al anului, rugăm respectuos pe toți Onorații noștri cetitori, cari sînt în restanță cu abonamentul de pe anul acesta, cum și de pe anii de mai înainte, să binevoiescă a ne trimite prețul abonamentului, ca să ne putem împlini și noi datorințele față de alții.

Administrațiunea.

Noutăți.

Întu mărirea lui Dumnezeu. Pentru cumpărarea unui potir de argint suflat cu aur cu cele tînetore, au contribuit, Gligor Pop cu 4 cor., Ioan Truța respicient 2 cor., Tămaș I. Dumitru 2 cor., Gligor Rațiu 2 cor., Ștefan Tămaș 2 cor., Toder Costin 2 cor., Toma Baciu 2 cor., Iosif Bontu 2 cor., Dănilă Moldovan 2 cor., Ioan Parasca 2 cor., Dumitru N. Tămaș 2 cor., Iacob Pintia 2 cor., Filip Pop și familia 4 cor., Costan Fărcaș cu soția sa Rafira 2 cor., Vasilie Turc cu soția și Ileana 2 cor., Ioan Rațiu cu soția sa 2 cor., Tămaș K. Georgie cu soția 2 cor., Dumitru G. Tămaș cu familia 2 cor., Petru Banta cu soția 2 cor., Sand Moldovan cu soția 2 cor., Mai mulți credincioși a doua zi de Rusale după serviciul divin 36 cor., (la care au mai contribuit biserica 20 corone.) Pentru care faptă creștinăscă Dumnezeu să-le respălă tescă. Band, la 23 Septembrie 1902. Filip Pop, preot.

Din diecesa de Gherla. Mercuri în 24 crt. au fost ordinați de lectori, subdiaconi și diaconi — ér Sămbătă vor fi ordinați de preoți, clericul absolut: Gabriel Dunca, Vasile Pogaciaș, Ioan Lengyel, Iuliu Pop și Valentin Sima.

Din diecesa de Lugoj. Ioan Patachi, cooperator în Lunca-Cernel-superiără, a fost numit preot la Corocetan, distr. Jiil.

Procesele „Tribunai“. În nr. de Joi „Tribuna“ serie, că redactorul ei responsabil a fost citat la judele de instrucție, care l-a făcut cunoscut, că procurorul a improcesuat-o pentru cinei articoli.

Constituire. Societatea teologilor din Gherla s'a compus în modul următor: Președinte Tit Demian, cleric de an. IV.; vicepreședinte Vasiliu Cosbuc, cleric de an. IV.; secretar Teofil Bocoșiu cleric de an. III.; bibliotecar Alesandru Szilágyi, cleric de an. III.; cassar Emiliu Deac, cleric de an. III.; controlor Dariu Vlad, cleric de an. IV.; notar Iulian Man cleric de an. II.; archivar Ioan Bozga, cleric de an. II. — Societatea de lectură a studenților de la gimnasiul superior fundational din Năsăud, și-a ținut ședința de constituire în ziua de 14 Sept. st. n. a. c. sub conducerea dlui profesor Ioan Pécuarariu, alegându-se cu aclamațiune: de președinte Romul T. Perian, stud. cl. VIII.; vicepreședinte Ioan Eunică, stud. cl. VII.; secretar I. Romul Curta, stud. cl. VIII.; secretar II. Vasile Păltinean stud. cl. VII.; cassar Victor Moldovan stud. cl. VIII.; controlor Petru Viman, stud. cl. VII.; bibliotecar Iuliu P. Papiu, stud. cl. VIII.; vicebibliotecar George Anton, stud. cl. VII.; membrii în comisiunea literară Is. P. Pop, stud. cl. VIII.; Flore Todoran, stud. cl. VII. și Ioan Moldovan, stud. cl. VII.

Scire literară. Viața sfinților, voluminoasă scriere a vicarului Tit Bud, apărută la 1897 și aprobată de Preaven. Ordinariat diecesan de Gherla, se vinde în loc de 6 cor. numai cu 3 cor. Recomandăm cetitorilor noștri această scriere, a cărei citire îi va edifica mult în privința sufletescă.

Ordin salutar. Ministrul de culte din România a dat ordin, că școlarii să salute tot de una drapelul țării și să asculte în picior și cu capul descoperit imnul regal. Acest ordin patriotic, care s'a publicat tuturor elevilor, va sădi în inimile fiitorilor cetățeni respectul față de domnitor și flamura țării, sfințită în mijlocul ploii de glonțe pe câmpul de resboi.

Logodnă. Joi sara, în casele dlui A. Papiu, în un cerc restrîns de amici s'a ținut logodna prietinelui nostru Ales. Ciura, profesor en dșora Leontina Lucacin. Actul fidanțării l'a îndeplinit noul protopop al Clușului Dr. Elie Dăianu, venit anume pentru acest scop. Urările noastre de bine și fericire tinerilor logodiți.

Hymen. George T. Both, mașinist-tipograf în Tipografia noastră, anunță cununia sa cu dșora Eva Alesandru, ce se va celebra Duminecă în 5 Octobrie st. n. la 3 ore d. a. în biserica gr. cat. din Ciufud.

Regina Belgiei, Maria Henrietta Ana, ficea fostului palatin Iosif și mama fostei archiducese Ștefania, a repausat în 19 crt. n. la Spaa, în vristă de 66 ani. În jurul sicriului reginei Belgiei s'a petrecut o scenă penibilă. Regele Leopold aflând despre soșirea ficei sale a contesei Lonyai a rămas foarte surprins zicînd, că nu lea în nume de rău că ficea sa a venit la înmormîntarea mamei sale, dar relațiile încordate între el, regele și ficea sa, rămân neschimbate și nu voesce se restituie vechea legătură intimă ce a existat între ei. Regele a intrat după această în capelă și a aflat acolo pe Ștefania stînd în genunchi și rugându-se înaintea sicriului mamei sale. Leopold a așteptat pînă ce ficea sa și-a terminat rugăciunea și apoi în prezența tuturor a zis ficei sale ca să se depărteze. Contesa fără a zice ceva s'a supus și plecînd a erupt în plîns. Princesa Clementina a luat-o de brațe și a condus-o pînă la trăsura ei. Chiar și după ce s'a depărtat contesa Lonyai regele nu și-a revenit în liniște și a accentuat în mai multe rînduri: „Nu vreaș s'o vîd“. Contesa sosind la trăsura sa, a dat ordin ca să se facă dispozițiile de plecare. În scurtă vreme contesa neînsoțită de nici un funcționar al curții a plecat la gară unde a trebuit să aștepte timp de 2 ore pînă ce a plecat spre Bruzella. Sosită la Bruzella contesa a descins la palatul contelui de Flandra, unde avé să o aștepte

bărbatul ei contele Lonyai, care înse fiind Telegrafice avisat despre scena petrecută între soția sa și regele Leopold a depeșat, că nu vine. Regele Belgiei nici în fața loviturii, de care a fost încercat, nu și-a putut ierta ficea pentru pasul nepotrivitei sale căsătorii.

Reuniunea femeilor române din Mediaș și jur și-a ținut la 24 Aug. u. adunarea generală. Din raportul casșierei se constată, că averea reuniunii e de cor. 19947.14 cu cor. 1213.34 mai mult ca anul precedent.

Calea generalilor buri. Generalii Burilor în resboiul sudafrican, Botha De Wett și Delarez, nu vor mai merge în toate țările din Europa să aduce bani pe sama familiilor bure, ajusse în urma resboiului cu Englezii la săpă de lemn. Ei se vor duce numai la Bruzella și Berlin. La Bruzella vor petrece 3 zile și cu această ocaziune se va face colectă publică pe sama familiilor bure. La festivitățile aranjate de Belgien în onorea celor 3 generali, nu vor mai fi demonstrații anti-engleze. Din Bruzella se vor duce la Berlin, unde l-se va oferi o donațiune de 200.000 mării colectate pe sama Burilor scăpătați. Din Berlin cei 3 generali buri se vor reintorci în Africa sudică, unde vor lucra pentru prosperarea mult încercatului lor popor.

Mulțumită publică. La petrecerea de vară din Bandul-de-Câmpie aranjată în 3 August în favoarea bisericii a încurs 184 cor. 42 fil. din care subtrăgîndu-se spesele de 73 cor. 50 fil. a rămas venit curat 110 cor. 92 fil. suprasolviri au încurs de la domni Filon Recea din Șeulia-de-Câmpie 4 cor. Maximilian Radu din Oroiu-de-Câmpie 2 cor., Vecsei Lajos din Band 1 cor., Mihailă Kebelean, Berghia 40 fil. Todor Lazar comerciant Vașarhei 1 cor., Nicolaș Motors, Sângeorgiu-de-Murș, preot 2 cor., Szekeres Gabor Band 2 cor., Ioan Buear preot Sângeorgiu-de-Câmpie 2 cor., Szekeres Tamas și Hosz Vilmos Band câte 1 cor., Vancea Iosif, protopop Vașarhei 2 cor., Vasiliu Saltelechi preot Baroș 1 cor., Romul Orbean preot Iclanșel 1 cor., Ioan Bărsan preot 2 cor., Săndor Pál mare proprietar Band 4 cor. după petrecere Georgie Moldovan cancelist la cărțile funduare, Vașarhei 4 cor., Gligorie Rațiu, 2 cor. Primescă marimonoșii domni și pe această cale cele mai căldurose mulțumite. Band, la 23 Septembrie 1902. Comitetul.

Necrolog. † Andrei Pappalvai, preot gr. cat. în Delani (com. Bihor), diecsa de Orade, a repausat în 19 l. c. în etate de 46 ani.

In veci amintirea lui!

Atragem atențiunea cetitorilor noștri asupra

„CALENDARULUI UNIRII“ de pe anul comun 1903, care e sub tipar și în curînd va apăre. Va cuprinde pe lîngă Șematismul provinciei archidiecesane o foarte avută parte literară cu mai multe ilustrații cu subiecte românesce și ocazionale.

Formatul e 8° mare și va cuprinde 12—15 coli.

Va costa numai 50 fil. plus porto postal 10 fil.

Prețul se pôte trimite și în timbre.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Nouă lumină asupra Unirei cu Roma.

— Din cartea cea mai nouă a dlui Dr. A. Bunea. —

(Fine.)

Scia bine Mitropolitul sârbesc, că titlul, ce și-l luase, nu i-se cădea, de ore ce nimenea nu-l îndreptățise a exercita jurisdicțiune episcopescă în Transilvania, și că pe nimenea din Transilvania nu pôte face părtaş privilegiilor sârbesci, de ore ce acelea nu erau recunoscute în această țară, dar lui nu-i prea păsa de ast fel de lucruri, ci abusând de simplitatea omienilor, voia să-l exploateze în interesul Sârbilor și al său.

Episcopul Rîmnicului Inocențiu murise deja în 1 Februarie 1735, adecă înainte de scrisoarea lui Vichentie către Brașoveni. Mitropolitul sârbesc înse a tot amânat chirotonirea lui Clemente noului episcop al Rîmnicului, până când Austriacii au perdut Oltenia. A făcut-o acésta cu scopul, ca cu atât mai ușor să pótă pune piciorul în Transilvania. Sciind, că n'are drept a trimite episcop sârbesc în acésta țară, s'a folosit de o apucătură. Cu scrisoarea sa din 22 Novembre 1735, care se pôte vedé în scrierea mea despre Klein la pagina 154, trimite în Transilvania și în Oltenia pe episcopul Nicanor Melentievics de la Cruședol sub pretext de a aduna milă pentru înființarea unui regiment sârbesc de cavalerie, dar de odată în scrisoarea îi dă facultate de a rîndui și afaceri bisericesci, fără a-i spune, că acésta o pôte face numai în Oltenia, și nu și în Transilvania.

Melentievics, care în 6 Dec. 1735 era în Sibiu, plecă de aci spre Brașov. În Vlădeni și Codlea fu întâmpinat de o deputațiune de a Brașovenilor și între sunetele clopotelor intră în Brașov la 16 Dec. n. 1735. Aci adună o sută de galbini pentru regimentul sârbesc, stórse și pentru sine mulți bani, puse pe Radu Tempea ¹⁾ protopop peste Brașov și țara Bârsel, și sfinți preot pe Petru Șoan. Tóte acestea le-a făcut Melentievics fără de scirea și invoirea magistratului, ca și când și în Brașov s'ar fi putut aplica privilegiul illiric de a institui preoți și protopopi fără de amestecul autorităților politice. Magistratul, care până acum punea preoți și protopopi pe cine-i plăcea, s'a plâns la generalul comandant Vallis din Sibiu contra ingerenței necompetente a Sârbilor. La porunca generalului, Melentievics plecă îndată din Brașov, ér magistratul făcu cercetare despre cele servite de acel episcop. În urma cercetării Magistratul a depus din protopopie pe Radu Tempea, ținându-l cât-va timp și în arest, și în locul lui a pus protopop pe Todor Baran, ²⁾ ceea ce a produs mare turburare în Brașov.

¹⁾ În cartea mea despre Klein p. 154 din eróre s'a scris, că Melentievics a pus protopop pe Todor fiul bătrânului protopop Florea Baran.

²⁾ Stinghe operele citate, și Herrmann, Das alte und neue Krosstadt, I. Band, pag. 193.

Vincentie Ioanovici, ca să nu-și pórdă auctoritatea înaintea Brașovenilor, cari erau în luptă cu Sașii și pentru drepturi politice și pentru interese economice, le-a scris să-și trimită nice deputați la Belgradul Sârbiei, că acolo va fi nu sciú ce comisiune împerátescă, care va hotărî și în cestiunea conflictului lor cu Sașii. În Iunie 1736 a mers o deputațiune de trei, în frunte cu preotul Eustatie Grid, fiul fostului protopop din Brașov Vasile Grid, și a umblat prin Belgradul Sârbiei, prin Carloveț, Cruședol, și pe airea până în 27 Novembre 1736, fără să dobîndescă nimica de la „comisiunea împerátescă“, care a fost numai o amăgire sârbescă, ci au dobîndit o sentință, prin care în 26 Novembre 1736 Mitropolitul Vincentie Ioanovici afurisesce pe protopopul Todor Baran, care ast fel a trebuit să se lase de protopopie.

De aci înainte Brașovenii au ținut tot mai intime legăturile cu Carlovețul, de la care sperau mare ajutor în validitatea pretenșiunilor lor față cu Sașii, ér de glasul arhierieilor uniți nu voria să mai asculte, măcar că și episcopul Inocențiu Klein le-a vizitat biserica în Iannarie 1733, și i-a chemat și la sinodul ținut în Gherla la 17/28 Maiu 1733, Jol după Rusaliu, ¹⁾ ér episcopul Aron i-a invitat la instalarea sa din 12 Nov. 1754, dar nu s'au prezentat zicénd, că prin ordin primit de la generalul comandant din Sibiu au fost supuși Mitropolitului sârbesc din Carloveț. ²⁾ Din contră ei au continuat a da Sârbilor mână de ajutor întru nimicirea bisericii unite. Pentru aceea episcopii uniți Klein și Aron au considerat de rupte legăturile lor cu Românii din Brașov și țara Bârsel și cu compania Grecilor (puțini la număr), și în consecință cel dintâiu nu i-a indus în conscripția din anul 1733. ³⁾ ér al doilea în conscripția din 1750. ⁴⁾ Făgărașul înse în parte s'a reînțors la unire prin preotul Vasile Baran, fiul protopopului din Brașov Florea Baran. Vasile a fost chirotonit preot prin episcopul Rîmnicului Inocențiu la 1734 și rînduit preot la Făgăraș. ⁵⁾ După ce în locul plății de la vama domnescă din Rucăr, a căpătat plată din cassa erarială transilvană, a trecut la unire în 1738. ⁶⁾

Din cazul lui Melentievics de la Brașov, mitropolitul sârbesc s'a convins, că cu mijloce pacifice, ne cum să pótă cuceri ierarhiei sârbesci biserica românescă unită din Ardeal, dar nu va puté ține sub stăpânirea

¹⁾ Veđi documentele relative în publicațiunile des citate ale lui Stinghe.

²⁾ Aron către Buccov de dno 12 August 1761: Quando quidem occasione meae inaugurationis Coronense ad pristinam hujus episcopatus observantiam invitati reposuerunt: se se ideo redire non posse, quia per ordinem hujatis Generalatus applicati sint Carlovitzensi Metropolitanano, ab ejusdem jurisdictione penitus amoverentur, cum experientia teste illi cum eodem colludentes istud hic tantum excitaverint malum etc. (Arch. din Blaș.)

³⁾ Veđi acésta conscripție în scrierea mea despre Klein.

⁴⁾ Am publicat-o în „Transilvania“ din Sibiu nrul IX. din 1901, și în ediție separată: „Statistica Românilor din Transilvania în 1760“, publicată de Dr. A. Bunea, 1901.

⁵⁾ Veđi Publicațiunile citate ale lui Stinghe.

⁶⁾ Veđi scrierea mea despre Klein p. 136.

sa nici măcar Brașovul și țara Bârsel. De aceea se cugetă la alte mijloce pentru a revolta pe Românii în contra bisericii unite, și a-i aduce sub stăpânirea sa. Stările politice din Transilvania erau potrivite pentru planurile Sârbilor, numai ocaziune bună mai trebuia să aibă.

Tóte cercurile politice hotărîtore din Transilvania urgisau unirea Românilor cu Roma ca pe o operă de emancipare a acestui popor nefericit. Nu fără temeiú a scris vestitul comandant general din Sibiu Hadik la 1767 către împerátesa M. Teresia, că domnul de pămînt catolic nu pôte suferi unirea, pentru că crede, că Iobagii neuniți se bucură de mai puțină ocrotire din partea dirgătorilor politici, când e vorba de servitutea Iobăgescă, de cât uniți. Ungurul calvin și Sasul luteran uresce unirea nu numai din motivul, pentru care n'o are la inimă catolicul, ci și fanatism religios, de ore ce îmmultirea uniților sporesce numărul catolicilor. ¹⁾

Sentimentele, cari le aveaú Ungurii și Sașii față de s. Unire la 1767, le-au avut tot de una de la începutul ei, pe cum arată numărósele plângeri ale episcopului Klein. El au dat sprijin ori cui s'a încercat a nimici unirea. Cu deosebire Calvinii, cari se dádeau și pe atunci de reprezentanții veritabili ai ideii naționale magiare, persecutați fără cruțare chiar și pe nobilii români uniți. O scrisoare a guvernatorului transilvan din 25 Iannarie 1751 ne spune, că nobilii uniți din comitatul Hunedórei, ca să scape de nepăciuirile Calvinilor, au fost siliți să trecă la calvinism și să se declare Magiari. ²⁾ Tot din motivul acesta tóte scrierile protestante despre unire sînt pline de venin și neadever.

Ocaziune binevenită pentru a ataca biserica unită s'a dat Sârbilor prin răsboiul de succesiune, care a durat de la 1741 până la 1748 și în care trupele împerátesci din Transilvania încă au fost angajate afară de hotarele ei.

Ce privesce mijlocele, clerul sârbesc nu era scrupulos. Crescut în spiritul bizantin, ce l'a produs o civilizațiune îmbetrănită și coruptă în tóte fibrele sale, ținea de virtute minciuna și calumnia, viclenia, șiretlicul și sîntenția fățărită. El n'avea alt ideal, de cât exploatarea masselor.

Ast fel apăru în mijlocul Românilor din Transilvania la 1744 fálmosul impostor

¹⁾ Doch hat die Union ausser denen offenbaren auch geheime Hindernisse, welche ihrer Aufnahme im Weg stehen: »der katholische Grundherr ist wegen seinen grundherrlichen Gefällen in der Beförderung deselben darum meistens laulich, weilien er den nicht Unirten Unterthanen weniger Magistrat-Schutz wider die Bedrückung zu widerfahren glaubet, als den Unirten. Der Calviner und Sachs aber hasset die Union nicht allein um deswillen, sondern auch aus Religions Eifer, weilien die Vermehrung der Union den Anwachs des katholischen Glaubens machet.« (Wall. Union).

²⁾ Si reliqui Incolae considerentur, plebeae hi conditionis Valachi sunt passim, pauci Nobiles, cum per helveticas confessioni addictos jam a longo tempore diutine vexati; multi Nobiles antea uniti e sinu sanctae Romano-Catholicae Ecclesiae turpi levitate excesserint, ad sectamque helveticam defecerint, ut taliter Hungari convenerunt, nec per amplius nomen obex vecarum feret. (Wall. Union).

Visarion trimis de mitropolitul sârbesc Arsenie Ioanovici Șacabent și de einodul lui din Carloveț. ¹⁾ Turburările produse de acel călugăr sînt cunoscute din scrierea mea despre Klein. Ele au fost dezastrușe și pentru acțiunea politică a episcopului Klein și pentru persoana lui.

Când, în urma măsurilor estinse luate de curtea din Viena și de Vicariul apostolic Petru Pavel Aron, acele turburări s'au liniștit și biserica unită s'a restaurat așa, pe cum se arată în conscripția de la 1750, în care afară de țara Bârsei, numai 13 sate mai erau nennite. la 1749 ajunsese pe scaunul mitropolitan din Carloveț Paul Nenadovici, un bărbat bătrân cu multă trecere la împărăteasa M. Teresia și pentru aceea foarte cutezător. Opera lui de destrucțiune în contra bisericii unite, o vom vedea în capitoli următori.

CRUMIRUL

saă

călăuzul prin deșert

de K. May.

(Continuare.)

Intr'adevăr că mă aflam într'o poziție înfiorătoare. Cunoșteam întreg planul mișelesc al acestor oameni, și totuși nu eram în stare a-l zădărnici! Așa dar totuși l'am judecat drept pe crumir! El se pregătea a-și călca jurământul; voia să fugă și să ia cu dînsul cele mai bune trei animale din sat, pe fica șeicului și pe mine. Și pe lângă aceea mai avea să fie omorît și bravul meu Achmed. Nu mă îndoiam nici de cum despre succesul acestui plan, de ore ce cunoșteam din experiență astuțimea și istețimea, cu carea fiul deșertului duce în îndeplinire ast fel de lucruri.

M'am opintit din toate puterile, ca să mă desfac, dar înzădar. Am încercat să împing cu limba scălușul din gură — nu mergea, fiind că mi-au legat gura cu o cârpă, pe care au înodat-o dinapoi, la cefă. Nu puteam face de cât un lucru; trebuia să mă ascund, ca să nu mă găsească crumirul. Dacă acesta îmi succedea, atunci mai târziu era cu putință să duc pe Sebira-i pe urmele hoților, ca ast fel nu numai să resbunăm mărtașa lui Achmed, ci să liberăm și pe Mochallah și animalele furate. Am încercat deci să mă rostogolesc de la loc. Mi-a succedat, și în câte-va minute eram așa de de parte de locul de mai înainte, în cât mă credeam ascuns destul de bine. Și ce a fost mai principal — în timpul tăvălirei am ajuns cu corpul pe revolverele mele, ce mi-au fost scăpat când m'au lovit. De ore ce mâinile îmi erau legate numai la mănunchi, după ore-și care trudă mi-a succedat să apuc revolverele cu degetele și să le țin bine. Dacă nu se relințeau mai mulți hoți la mine, ci numai unul, și acela m'ar fi aflat în locul meu cel nou, atunci cu totă poziția nefavorabilă a mânilor mele îmi era pte cu putință, să pușc asupra lui și —

— să pușc? Ah! Dar aveam eu lipsă să aștept până ce mă vor afla? Nu puteam împedeca întregul plan?

Abia mi-a venit gândul și l'am și dus în îndeplinire; am dat unul revolver o direcțiune, care nu putea fi periculoasă pentru mine și slobozii toate șese focurile. Ele resunară puternic în noaptea liniștită; fie care trebuia să se trezescă. Abia resună ultimul foc, și auzii strigătul unei gaie. Ore acesta era „semnul Hamema-ilor“, despre care a fost vorbit crumirul? Peste o jumătate minută auzii o pușcătură de pistol — încă una, apoi strigate și sgomot mare în sat. Omenii s'au trezit și eu ascultam cu inima palpitândă, ce avea să se întimplie.

Cine a pușcat? Crumirul? Apröpe m'ași fi rămasit, că pistolul era a lui Achmed. În curînd strigatele se prefăcură în urlete turbate și eu deosebiam apriat vöcea șeicului, care striga după Mochallah, după Iapa și cămila sa. Apoi auzii un strigat puternic a lui Achmed, carele întreba, dacă nu m'a vădit cine-va.

Acum slobozii primul foc din revolverul al doilea — urmă o tăcere adîncă, apoi Achmed strigă cu putere: „Sihdi! Ah, este domnul meu, pentru că nici un inamic n'are un ast fel de revolver. Sihdi, sihdi!“

Am dat al doilea foc. „Allah este prea îndurător; domnul meu nu pöte vorbi; el se află în pericol! Veniți în cöce și-ți țineți calul trebuie să merg la dînsul!“

Mulțumită lui Dumnezeu; și el și calul meu erau încă aci! Acum auzii pași mulți apropiindu-se de tufis și eu slobozii al treilea foc.

„Aci este!“ strigă Achmed. „Veniți într'ajutorul lui!“

Cu armele în mână, ei pătrunseră printre tufe. — Mă credeau în luptă cu vre-un inamic, dar se opriră în curînd, presupunînd vre-o cursă, de ore ce nu se vedea nici o fiotă inamică. Numai Achmed înaintă mered. A patra pușcătură a mea îl dete încă odată direcțiunea, și în curînd el se opri lângă mine.

„Mașallah, aci este cine-va legat!“ strigă el, după ce s'a plecat jos și m'a pipăit. „Sihdi, effendi, tu ai pușcat? Vallahi, billahi, tallahi, gura îl este astupată!“

La moment îmi scöse scălușul, și de ore ce acum mă recunosc după vöce, chini una puternic și cu câte-va tăeturî îmi depărtă legăturile.

„El e, el e, Hamdulillah, el e! Vină în cöce, o șeicule; el ne va da deslușiri!“

Eu n'am așteptat acesta, ci pătrunsei dintre tufe afară la largul, unde era loc mai mult. Aci Ali-en-Nurabi mă apucă de braț.

„Effendi“, întrebă el agitat, „unde este Mochallah, copilul sufletului meu? Unde este Iapa și cămila mea?“

„Spune-mi mai întăi, unde este Saadis-el-Chabir,“ răspunsei eu.

„Nu știu! A plecat!“

„A plecat? A fugit?“

„Da.“

„Cu tot jurămintul söt?“

„Și-a călcat jurămintul. Allah să-l prăpădescă!“

„Am avut dreptate, o șeicule. Acest crumir avea ochiul unui trădător. Un gîaur își ține cuvîntul dat, acest musulman înse jöră pe barba profetului, pe toți califi

și-și calcă cuvîntul; să-i fie rușine! El înse nu numai că și-a călcat jurămintul, ci și-a furat și fica și cele mai bune două animale.“

„Așa dar este adevărat, o effendi?“

„Da.“

„De s'ar prăbuși cerul peste acest mincinos și tälhar și de s'ar deschide pămîntul spre a-l înghiți, pe el, pe tatăl söt, pe tatăl tată-söt și pe toți moșii și strămoșii, până la Adam, a cărui urmași sînt ei!“

„Dar niți, că și tu ești un urmaș de a lui Adam!“

„Nu face nimic, mi e tot una! Mi-s'a furat Iapa, cămila și fata mea; ce-mi pasă mie de toți strămoșii și strănepoții din lume! Effendi, ajută-mi. Numai tu singur șeii, în cătrău s'a dus!“

„Mai întăi trebuie să ne gândim în liniște! Eu cred că — — —“

El mă intrerupse agitat: „Să ne mai gândim? Effendi, înainte de a fi gata cu socoteala, hoțul ne va fi scăpat! Sus, ömenii mei, sus, spre a ne lua după el!“

„Luăți-vă după el!“ răspunsei eu liniștit. „Pe mine înse lăsați-mă să mă culc, spre a mă odihni. În noaptea această n'am închis încă nici un ochi.“

„Domnule, vorbești serios?“

„Da.“

„Tu ești öspele meu și voesci să dormi, pe când eu nu mai știu ce să mă fac pentru pierderea Iapei, cămilei și ficel mele? Nu știu tu, că te va ajunge desprețul tuturor beduinilor?“

„Nu mă va ajunge, de ore ce e drept că eu voi dormi, dar după aceea îți voi readuce pe fica și animalele tale; tu înse vei resturna lumea și totuși nu vei recăpeta nimic.“

„Atunci spune-mi, ce să fac! Te voi asculta.“

„Cel mai mulți rösbolnici ai töl lipsesc de aci, ei sînt colo în sat. Poruncesce să se caute peste tot locul, dacă nu lipsesc vre-un om, animal ori vre-un obiect öre care; apoi toți bărbații purtători de arme să se adune la öaltă, spre a auzi, ce este de făcut. Într'aceea bătrăni satului încă se vor aduna dinaintea cortului töt. La sfătuirea acestora vor mai lna parte încă patru bărbați, și anume colonelul, englezul, eu și Achmed-es-Sallah!“

„Achmed-es-Sallah! Pentru ce și acesta?“

„Ali-en-Nurabi, îți spun, că numai atunci îți vei recăpeta fica și animalele, dacă vei da lui Achmed aceea-și cinste, pe care o dai celui mai bun rösbolnic al töt. Fă cum voesci!“

„Bine, te ascult. Veniți toți cu mine!“

El alergă înainte, noi după el. Achmed se apropie de mine. El a auzit fie care cuvînt al meu și acum presimța, că eu intenționez ceva, care îi va fi de folos lui.

„Achmed, armăsarul meu este sigur? Ți-am auzit vöcea, când l'ai dat în grija unuia dintre bărbați.“

„Așa e, sihdi. Poți fi liniștit; privește, armăsarul se află colo între corturi.“

(Va urma.)

¹⁾ Donec famosus impostor e Carlovitziana Congregatione huc emitteretur, scöte episcopul Aron cătră Gubernatorul transilvan în 24 Martie 1755. (Arch. din Blaq).

Bibliografie.

A aparut:

„Lucăfărnul“, revista studenților români de la universitatea din Budapesta, fascicolul 6 dto 15 Septembrie st. n., a aparut cu următorii sumarii: „Ospățul la Români din Vefel“, de V. E. Degan (In limbăgiu local, forțat, din cauză că autorul nu știe reda prin semne grafice graiul usitat în părțile hunedorene și zărădene); „Meșter Petre comediașul“, de V. E. M.; „Ilustrate“ de Simin; „Faust“, de G. E. Lessing, traducere de Sebastian; „Dorința“, poezie de Octavian, — apoi cronice, notițe bibliografice, etc.

„Lucăfărnul“ apare la 1 și 15 a lunii în Budapesta (VI. strada Vörösmarty Nr. 60 a) și costă 10 corone pe an.

Posta „Unirii“.

I. L. M. Cestiunea am declarat-o de încheiată nu mai putem reveni asupra ei. Fi și Dta liniștit.

Am primit și achitam abonamentul de la: *Somfaldu* pe 1900. *Tritul-sup.* pe 1900. *N.-Gérecze* pe 1902 Iuliu—Sept. *Buttyin* pe 1902 sem. 1. *B.-Ujlak* pe 1902 sem. 2. *Taggor* pe 1902 Oct.—Dec. și 1903 Ian.—Martie. *Dr. M., Siget* pe 1902. *Piscari* pe 1899. *Tetiș* pe 1902 sem. 2. *Hod.-Gh.* pe 1902 sem. 2. *Geougiul-de-jos* pe 1900 și 1901. *Zabran* pe 1902 sem. 2. *Hollod* pe 1902 sem. 1. *Drag* pe 1901. *Baia-de-Criș* pe 1902 sem. 2. *Iuh.-Orade* 1902 sem. 2. *Tr. K. Sz. M.* pe 1900 Iuliu—Sept. *VI.-Eger.* pe 1902 sem. 2. *Timisóra* pe 1902 sem. 2. *Silva* pe 1902 sem. 2. *Kopnikbánya* pe 1902 sem. 2. *Neurinceu* pe 1897. *Csandlos* pe 1902 Iuliu—Sept. *F.-Tsk.* pe 1902 sem. 1.

Editor și redactor răspundător:
Aurel C. Domșa.

Inserate.

4051 v. număr
1902.

(33) 1—1

Arverési hirdetmény.

Alulirt bírósági végrehajtó az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §. értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a gyulafehérvári kir. törvényszék 1902. évi 1902. számú végzése következtében Dr. Maniu Gyula ügyvéd által képviselt Patria hitelintézet javára Toth József és neje ellen 300 kor. — fil. s jár. erejéig 1902. évi Aprilis hó 14-én foganatosított kielégítési végrehajtás utján le és felülfoglat és 2100 kor. — fillérre becsült következő ingóságok. u. m.: szarvasmarhák, 2 csikó. 1 varró-gép. egy gözcséplőgép teljes felszereléssel együtt nyilvános árverésen eladtnak.

Mely árverésnek a vizaknai kir. jbiróság 1902. évi V. 106/4. számú végzése folytán 300 kor. — fil. tőkekövetelés. ennek 1901. évi Február hó 28-ik napjától járó 6% kamatai, és eddig összesen 75 kor. 48 fillérben biróilag már megállapított költségek erejéig Scrostély határán, „Szedinka“ nevű tanyán végrehajtást szenvedők lakásán leendő eszközésére 1902. évi Oktober hó 2-ik napjának délelőtti 10 órája határidőül kitűzetik és ahhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t.-cz. 107. és 108. §-a értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet ígérőnek, becsáron alul is el fognak adatni.

Amennyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le és felülfoglatatták és azokra kielégítési jogot nyertek volna, ezen

árverés az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §-a értelmében ezek javára is elrendeltetik.

Kelt Vizaknáu 1902. évi Szept. hó 9-ik napján.

Eichner Károly,
kir. jbirósági végrehajtó.

Cu veritabilul Christoph-Lack se pot vápsi (colora) padimentele caselor, fără de a se intrerupe folosirea acestora, fiind că nu are mirosul cet nepăcură, cum și uscareea țării și scortosă, ce o au vâpșile și lacul de olei. Afară de acestea moduli întrebunțării lui e de tot simplu, în cât îl poți face fie cine. (22) 15—15

Sibiú: Franz Jahn Söhne.
Sibiú: Ludovic Schuller.

In atențiunea proprietarilor de pământ!

„Eliberarea pământului de greunamint“.

„Intreprindere de Credit-Hipotecar“

este titlul unui institut ce s'a înființat cu scopul de a da ocaziune proprietarilor de pământuri se pot ajunge la împrumuturi ieftine și pe lângă condițiunile cele mai favorabile.

Acest institut dă împrumuturi pe pământuri ori și unde.

Interesele cu amortisarea capitalului cu tot fac mai puțin ca la băncile mici, numai interesele simple.

Favorul cel mai deosebit și de neprețuit este, că cu încetarea din viață a debitorului, suma împrumutată se șterge de pe pământul hipotecat, ér ratele plătite în amortisarea capitalului se restituiese numai de cât în bani gata.

Cu modalitatea împrumuturilor acestora. proprietarul unui pământ ajunge la bani ieftini și este sigur că ori și când ar înceta din viață, pământul rămâne liber de greunamint, ér eređii mai capetă și bani gata.

Recomandăm tuturor acelor proprietari de pământuri, cari aú lipsă de bani să se folosescă de favorul acesta.

Pe pământuri cari sînt hipotecate la alte institute încă se dau împrumuturi plătindu-se din suma împrumutată datorita veche la respectiyul institut.

La cereri de împrumuturi se recere copia cărților funduare și fôia catastrală.

Prospecte detaliate cu informațiunile necesare să trimit la oerere, pe lângă trimiteria de mărci postale în valóre de una coronă pentru porto postal.

Cererile sînt a se adresa la:

Representanța
„Intreprinderii de Credit-Hipotecar, Eliberarea
pământului de greunamint“,
în Sibiú (N. Szeben) strada Bruckenthal 36.